

Przyroda

Przyroda gminy Ozimek

Gmina Ozimek należy do **jednego z cenniejszych pod względem przyrodniczym obszaru Śląska Opolskiego**. Stwierdzono tu występowanie licznych, rzadkich i ginących zbiorowisk roślinnych, gatunków roślin oraz zwierząt.

Przyroda nieożywiona

Przyroda nieożywiona gminy Ozimek charakteryzuje się dużym bogactwem za sprawą złożonej budowy geologicznej, zróżnicowanej rzeźby terenu oraz sieci rzecznej. Najciekawsze walory przyrody nieożywionej związane są z działalnością Małej Panwi, szczególnie we wschodniej części gminy w okolicach Krasiejowa. Rzeka ta w tych okolicach na niemal całym przebiegu wcina się w starsze utwory polodowcowe i triasowe tworząc w kilku miejscach niewielkie przełomy i progi. Przełom o długości kilkudziesięciu metrów można zaobserwować w Krasiejowie przy zabytkowym moście z 1913 r. koło boiska sportowego. Ponad lustrem wody występują tu około 1,5 m odsłonięcia wiśniowych i szarych triasowych ilów. Tych samych, w których na terenie stanowiska paleontologicznego w JURAPARKU, występują słynne skamieniałe kości płazów i gazów. Bardzo interesujący jest odcinek rzeki zlokalizowany 1,5 km powyżej opisanego przełomu. Występuje tu również rozdział koryta, które dwoma odnogami opływa wyspę o wymiarach 2 na 10 m. Główna część koryta jest zwężona o około 3 m, a woda jest płytsza niż kilkadziesiąt metrów powyżej i poniżej biegu rzeki. W tym miejscu Mała Panew rozcina zbite, szare czwartorzędowe gliny morenowe. Przy niskich stanach wód można zaobserwować interesujące formy erozyjne tej gliny, charakteryzującej się znaczną odpornością na wymywanie. Około 120 m powyżej zlokalizowany jest następny próg z odsłaniającym się gładzowiskiem występujących pierwotnie w osadach lodowcowych różowych granitów skandynawskich. Łącznie występuje w tym miejscu, oprócz kilkudziesięciu małych do 30 cm średnicy kamieni, 7 dużych głazów, w tym kilka o średnicy przekraczającej 1 m. Największy z nich ma obwód 716 cm. Jest to jedyne, tak liczne nagromadzenie głazów naturalnego pochodzenia na całej długości Małej Panwi i bardzo rzadko spotykane w rzekach nizinnych.

Przyroda ożywiona

Obszar gminy Ozimek, ze względu na znaczne zróżnicowanie siedlisk przyrodniczych, **obfituje w chronione i ginące gatunki roślin oraz zwierząt**. Pokłady skał osadowych pozwoliły natomiast na zachowanie unikatowych w skali świata skamieniałości.

Szata roślinna

Gmina Ozimek jako część Śląska, jednego z najbardziej uprzemysłowionych i najintensywniej zagospodarowanych regionów Polski, na skutek intensyfikacji rolnictwa i leśnictwa, wielkoobszarowych melioracji odwadniających, rozwoju infrastruktury transportowej i technicznej oraz urbanizacji utraciło w ostatnich 100 latach, tj. okresie stosunkowo dobrze udokumentowanych badań botanicznych znaczną część gatunków flory. Obecnie do najrzadszych i najbardziej interesujących gatunków roślin występujących na tym terenie zaliczyć należy m.in.: **najokazalszą w naszym kraju paproć długosza królewskiego, goździka siniego, goryczkę wąskolistną oraz storczyka kukawkę**. Występują tu również interesujące, objęte ścisłą ochroną gatunki owadożerne:

rosiczka okrągłolistna oraz pływacz – zwyczajny oraz bardzo rzadki w Polsce pływacz zachodni. Zróżnicowanie siedlisk umożliwiło na obszarze gminy Ozimek rozwój wielu zbiorowisk roślinnych. Dominantą krajobrazową gminy są lasy, które są tu podstawowymi naturalnymi zbiorowiskami roślinnymi. Należą do nich przede wszystkim bory sosnowe oraz lasy łęgowe spotykane w dolinie Małej Panwi i Libawy. Występuje tu również liczne zbiorowiska rzadkie i ginące w skali kraju, m.in. liczne zbiorowiska łąkowe, w tym łąki trzęślicowe stwierdzone w Krasiejowie oraz interesujące zbiorowiska murawowe i torfowiskowe.

Fauna

Bezkręgowce

Wśród zwierząt bezkręgowych na uwagę zasługuje **rzadkie i chronione gatunki owadów**. Do objętych ochroną a stosunkowo często spotykanych na tym terenie należą **biegacze: ogrodowy, wręgaty, złocisty i granulowaty**. Łąki w dolinie Małej Panwi są siedliskiem występowania **ściśle chronionych gatunków motyli: czerwonończyka nieparka, modraszka telejusa i modraszka nausitousa**. W miejscach otwartych, nasłonecznionych spotkać można **pazia królowej**, jednego z najpiękniejszych i najefektowniej ubarwionych motyli krajowych. Z gromady mięczaków na terenie gminy występuje chroniony **ślimak winniczek** oraz objęte **ściłą ochroną małże: szczeżuja olbrzymia i szczeżuja spleaszczona oraz gałeczka rzeczna stwierdzona w korycie Libawy**.

Kręgowce

Grupa zwierząt kręgowych posiada również swoich przedstawicieli, których spotkać można terenie gminy Ozimek. W czystych wodach Myślina żyją **chronione minogi strumieniowe**. Minogi należą do grupy bezzuchwoców, których larwy zwane ślepicami, zagrzebane w mule, żyją znacznie dłużej od osobników dorosłych. Mała Panew, Libawa, Myślina i inne zbiorniki wody są siedliskiem występowania wiele gatunków ryb. Prócz często spotykanych gatunków, stwierdzono występowanie ich **rzadkich i chronionych przedstawicieli: śliza, piskorza oraz różanki**. Występują tu również dosyć licznie gatunki płazów. Spotkać tu można **traszkę zwyczajną, żabę trawną, żabę wodną, żabę moczarową, żabę jeziorkową, ropuchę szarą, ropuchę zieloną i bardzo rzadką na Śląsku Opolskim ropuchę paskówkę oraz rzekotkę drzewną**. Spośród gromady gadów na terenie gminy Ozimek występują **trzy gatunki jaszczurek: jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna i padalec zwyczajny**. Spośród czterech gatunków węży, występujących w Polsce, trzy występują na tym terenie. Są to: **zaskroniec zwyczajny, gniewosz plamisty i żmija zygzakowata**. Z wielu **gatunków ptaków łęgowych**, spotykanych na terenie gminy Ozimek, do najbardziej interesujących zaliczyć **derkacza**, który jest zagrożony w skali światowej. Na suchych murawach i nieużytkach **występuje lerka, świergotek polny, jarzębatka, gąsior, ortolan, kłaskawka i pokłaskwa**. Nad brzegami zbiorników wodnych i w większych kompleksach trzcinowisk łąg się **rokitniczka, świerszczak oraz pospolita łyska**. W większych kompleksach leśnych znajdują się **stanowiska łęgowe, m.in.: myszołowa, puszczyka, dzięcioła czarnego, muchołówki żałobnej, muchołówki białoszyjej, grubodzioba, siniaka**. Nad brzegami Małej Panwi, Libawy i Myślina łąg się **zimorodek**. Na terenie gminy Ozimek stwierdzono występowanie przedstawicieli 6 rzędów ssaków. **Rząd owadożernych reprezentuje chroniony kret i jeź zachodni**, występujące na terenie całej gminy, **ryjówka aksamitna**, zamieszkująca wilgotne środowiska leśne i zaroślowe oraz **rzęsorek rzeczek**, żyjący nad brzegami Małej Panwi. **Do rzędu drapieżnych zaliczają się** takie gatunki jak: **lis, kuna leśna, łasica oraz bardzo rzadko spotykany gronostaj**. Wszystkie te gatunki są drapieżnikami i wywierają znaczący wpływ na populacje innych grup zwierząt: ptaków i drobnych ssaków. **Rząd zającoształtnych reprezentuje tylko jeden gatunek - zając szarak**, którego coraz rzadziej spotyka się w krajobrazie otwartym. Najliczniejszym w gatunki rzędem są

gryzonie. **W większości rzekach na terenie gminy Ozimek spotykany jest bóbr**, największy z naszych europejskich gryzoni. W lasach spotyka się takie pospolite gatunki jak **nornica ruda**, czy **mysz leśna** oraz coraz rzadziej spotykaną **wiewiórkę**. **Dzik, jeleń i sarna należą do parzystokopytnych**. Gatunki te spotyka się na obszarach leśnych, na ogół licznie. Występują tu również **gatunki nietoperzy**, z których najczęściej spotykanymi są: **gacek brunatny i mopek**, który posiada najciemniejsze ubarwienie ze wszystkich naszych nietoperzy.

Fauna kopalna

Jedno z najciekawszych na świecie stanowisk paleontologicznych zostało odkryte w latach 80. XX w. w kopalni gliny w Krasiejowie, który zasłynął w ostatnich latach z sensacyjnego odkrycia skamieniałych kości triasowych płazów i gadów. Dzięki odkryciu tego stanowiska Śląsk Opolski zaistniał na paleontologicznej mapie świata. **Na terenie Krasiejowa około 225 milionów lat temu były bagniste tereny położone nad brzegiem wielkiego jeziora, sięgającego Olsztyn na północy i Francję na zachodzie**. Musiało się tu również znajdować ujście rzeki. Obszar ten był najprawdopodobniej porośnięty przez kilkumetrowe skrzypy, paprocie drzewiaste i nasienne, rośliny szpilkowe z rodzaju woltzia oraz słodkowodne glony - ramienice. Między nimi napotkać można było **dwumetrowe płazy tarczogłowe - metopozauiry i cyklotozauiry** oraz **przypominające krokodyle fitozauiry**. Żyły tu także ich bliscy krewniacy - **aetozauiry**, których ciało pokryte było prawie w całości pancerzem z płyt kostnych. W miejscach mniej wilgotnych żyły **smukłe, kroczące na dwóch nogach przodki krokodyli i pierwszych dinozaurów**. W wodach jeziora, prócz licznych zwierząt bezkręgowych (małże, ślimaki, małżoraczk, kraby), występowały **ryby dwudyszne i ganoidowe**. Powodem tak liczного zachowania się szczątków organicznych w Krasiejowie było odpowiednie stężenie zasadowych soli mineralnych oraz duża ilość odkładającego się mułu. **W trakcie badań paleontologicznych odkryto wiele interesujących skamieniałych szczątków kostnych, które występują w dwóch warstwach. W jednej występują głównie szczątki zwierząt wodnych takich jak fitozauiry i metopozauiry. W drugiej, występują głównie kości zwierząt lądowych. W pokładzie tym odnaleziono kości miednicy i kręgi, które należały do jednego z przodków dinozaurów, któremu nadano nazwę *Silesaurus opolensis* co znaczy „śląski jaszczur z Opoli”**. Znalezione tu również bardzo duże nagromadzenie kości triasowego gada - aetozaura. Jest to pierwsze tego typu znalezisko w Polsce i jedno z niewielu na świecie. Aetozauiry były roślinożernymi, lądowymi gadami naczelnymi. Dotychczas paleontologom udało się odkryć jego szczątki tylko w Niemczech i USA. Tam jednak odnajdywano pojedyncze kości. Dopiero w Krasiejowie odkopano duże ich nagromadzenie. Aetozaur, występujący około 225 milionów lat temu w Krasiejowie, reprezentuje najprawdopodobniej nieznany dotąd rodzaj i jest zapewne najstarszym w świecie przedstawicielem swojej grupy. W trakcie obecnie prowadzonych prac wykopaliskowych na stanowisku paleontologicznym w sąsiedztwie **JURAPARKU** prowadzonych przez studentów z Polski, Niemiec, Czech, Austrii, a nawet Stanów Zjednoczonych odkrywano są nadal liczne skamieniałości kopalnych roślin i zwierząt.

Natura 2000

Na terenie gminy Ozimek znajduje się obszar Natura 2000 Zbiornik Turawski, położony w dolinie Małej Panwi na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Lasy Stobrawsko-Turawskie. Na jego terenie stwierdzono gniazdowanie wielu ciekawych gatunków ptaków. Są to m.in.: **rybitwa białowłosa, pliszka cytrynowa, krwawodziób, kszyszek, bączek, płaskonos i cyranka**. Z otaczających zbiornik Borów Stobrawsko-Turawskich przylatuje tu często na łowy orzeł bielik. Akwen ten stanowi także ważne miejsce odpoczynku i żerowania dla ptaków migrujących. Do

najciekawszych stwierdzonych tu ptaków przelotnych należą m.in.: **brodziec pławny, wydrzyk tęposterny i wydrzyk długosterny, terekia, ostrygojad, płatkonóg szydłodzioby, rybitwa białoskrzydła, mewa trójpalczasta oraz batalion**. Tereny, na którym obecnie znajduje się zbiornik, jeszcze około 80 lat temu był częściowo porośnięty bujnym lasem. Obecnie pozostały po nim w kilku miejscach wyłaniające się podczas niskiego poziomu wody tajemniczo wyglądające, zdeformowane pnie drzew i ich korzenie.